

MINDER BEKENDE EN/OF VERDWENEN LOCATIES

Kasteel Maaltebrugge

Het Maaltebruggepark met kasteel ligt aan de rand van de stad Gent, op de grens met de deelgemeente Sint-Denijs-Westrem, op de Kortrijksesteenweg, recht tegenover Maria Middelaers.

Het kasteel in het park staat op de Ferrariskaart van 1771-1778 en werd gebouwd in 1754. In 1771 heette het “Blauwe Poorte”. Sedert het begin van de 19e eeuw wordt het “Château de Maaltebrugge” genoemd. Het bestaat uit twee delen in verschillende stijlen opgetrokken. Het park is 12 ha groot.

Kasteel en park werden in 1838 eigendom van Ferdinand Lousbergs (1799-1859), tevens eigenaar van de textielfabriek op de Reep, de grootste katoenspinnerij en -weverij van Gent, sedert 1933 Sint-Bavo Humaniora van de Zusters van Liefde. F. Lousbergs schonk bij testament aan het Bestuur van de Burgerlijke Godshuizen een stuk grond en de som van 400.000 F voor de bouw van een gesticht (architect Pauli) Lousbergskaaï, bestemd voor gebrekkige en oude textielarbeiders. Hij liet het Maaltebruggekasteel inrichten als buitenverblijf. Hij schonk het aan zijn dochter Henriette, toen ze huwde met Felix de Hemptinne. In 1850 vormde Felix het kasteel om tot une maison de plaisance. In de 19e en de eerste helft van de 20ste eeuw diende het in de zomermaanden als buitenverblijf van de familie de Hemptinne. Merkwaardig is dat het kasteel met zijn achtergevel naar de straatkant Kortrijksesteenweg toe staat en daar geen ingang heeft, de wal komt tot aan de muren. Men komt er alleen in langs de achterkant, de voorgevel dus, naar het park gericht. Daar ligt ook een vijver met een fontein.

In 1955 werd het park door de stad Gent (onder burgemeester Merchiers) aangekocht en opengesteld voor het publiek. Het park, in zijn huidige vorm, wordt onderhouden door de Plantsoendienst van de stad. Het is een omwald park en het domein wordt doorsneden door de Leebeek. Er staan eeuwenoude en prachtige loofbomen in. Een ware aanrader, al lijken de Gentenaars de weg hierheen nog niet echt te hebben gevonden. Een deel van het park, drie ha, ging verloren bij het graven van de Ringvaart.

De oorspronkelijke hoofdtoegang tot het park bestaat uit een empire hek met twee arduinen hoofdpijlers, voorzien van lictorenbundels, afkomstig van de tolpoort aan de Brusselsepoortstraat, die in 1860 werd gesloopt. In 1997 werd

Kasteel Maaltebrugpark.
Links de neo-gothische vleugel. Vooraan de fontein.

het kasteel beschermd als monument.

In 2005 werd het gebouw grondig gerestaureerd, en zo ook de binnenbekleding: muurschilderingen van Adriaan Bressers (Tilburg 1835 – Gent 1898). Bressers woonde in de Peperstraat, maar had zijn ateliers in de wijk Maaltebrugge. Hij werd in neogotische zin opgeleid en hij was een van de vaste uitvoerders van de ontwerpen van baron Jean-Baptiste Bethune (1821 – 1894), chef de file van het katholieke kunstleven, fervent aanhanger van de neogotiek in alle domeinen van de kunst in België, medestichter van de Sint-Lucasscholen. Ook de neogotische kapel werd opgefrist.

Het oorspronkelijk kasteel is twee bouwlagen hoog en negen traveeën breed. Het linkerdeel deed Joseph de Hemptinne bijbouwen toen er te weinig ruimte was voor zijn acht kinderen. Typische donkere baksteenstijl met een neogotische kapel, in 1860 ontworpen door J.B. Bethune op vraag van zijn vriend, geestesgenoot en maeenas J. de Hemptinne. Er werd aan gewerkt tot 1905. Aanvankelijk was de Hemptinne van plan het kasteel af te breken en een volledig nieuw neogotisch kasteel te laten bouwen. Hij heeft zich beperkt tot een nieuwe neogotische vleugel met kapel.

Het is een éénbeukige huiskapel met een driezijdige apsis en een hoog dak. Er zijn zeven lancetvormige vensters met glas-in-lood ramen, telkens met een heiligenfiguur, vergezeld van een typisch attribuut. De muurschilderingen zijn onderverdeeld in drie registers: onderaan louter decoratief; het middenregister stelt Maria en Jozef en allerlei Bijbelse figuren voor; het bovenste register is opnieuw decoratief onderbroken door engelenfiguren. In het koor staan gepolychromeerde heiligenbeelden. Maar het meesterwerk is het altaarstuk centraal in het koor: beeldjes vervaardigd over veertig jaar in het atelier van beeldhouwer L. Blanchaert. Dit retabel werd ondertussen afgestaan aan de Sint-Johannes-de Doperkerk van Afsnee. De kapel is ontwijd, maar er hebben wel nog doopplechtigheden in plaats gehad.

De aanwezigheid van Joseph de Hemptinne deed in de wijk Maaltebrugge een ware kunstkolonie verrijzen. Kunstenaars die de middeleeuwse kunstambachten weer tot leven wilden brengen (neogotiek): beeldhouwatelier van Leopold Blanchaert, meubelatelier van Leonard Blanchaert, kunstsmederij Fierlefijn, goudsmederij Bourdon en schildersatelier Bressers-Blanchaert.

Het kasteel heeft veel geleden door de bezetting tijdens beide wereldoorlogen. Tijdens W.O. II verbleven er achtereenvolgens Belgische, Duitse en Canadese soldaten, waardoor het zeer verwaarloosd raakte.

In 1940 verliet de familie de Hemptinne definitief het kasteel. Kasteel en park werden in 1953 te koop aangeboden.

Het kasteel werd gekocht door de Soc. Immobilière Bernheim te Brussel. Na aankoop van het park door de stad, werd ook het kasteel enige tijd gebruikt als administratief gebouw. Daarna werd het een bejaardeninrichting voor een twintigtal kostgangers. Het kasteel, thans privé bezit, is een art & event center, dat kan worden afgehuurd door groepen van 20 tot 200 personen voor seminaries, personeelsfeesten, wijndegustaties, familiefeesten, concerten en andere evenementen.

Kasteel en park werden in 1997 omwille van hun historische waarde als monument beschermd.

Literatuur

A. Meiresonne, pentekeningen met teksten van B. Baillieul.

G. Gevaert, Maaltebrugge, historisch belangrijk gehucht van Sint-Denijs-Westrem, Gidsenbond van Gent en Oost-Vlaanderen.

Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 1997.

P. Van den Borre (Sint-Denijs-Westrem), teksten, foto's en tentoonstelling over kastelen. Internet. Google.

Daniël Van Ryssel